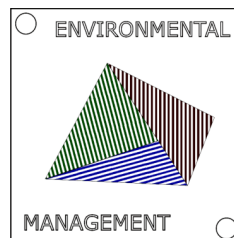

Z HISTÓRIE SVETOVÉHO FUTUROLOGICKÉHO MYSLENIA I. ROBERT JUNGK A JEHO PRÍSPEVOK K ROZVOJU SVETOVEJ FUTUROLOGIE

Ivan KLINEC

FROM HISTORY OF WORLD FUTUROLOGICAL THINKING I. ROBERT JUNGK AND HIS CONTRIBUTION TO THE DEVELOPMENT OF WORLD FUTUROLOGY

ABSTRAKT

Významný rakúsky futuroológ a humanista Robert Jungk patril medzi zakladateľov futurologie ako vedy o budúcnosti. Jej rozvoju venoval nemalé úsilie. Bol tiež významným publicistom, spisovateľom, politikom a aktivistom. Celý svoj život bojoval za vytvorenie lepšej budúcnosti pre človeka i pre celé ľudstvo. Robert Jungk významne prispel k rozvoju svetového futurologického myslenia.

KLÚČOVÉ SLOVÁ: futuroológia, veda, budúcnosť, knižnica, mier

ABSTRACT

A leading Austrian humanist and futurist Robert Jungk was one of the founders of the science of futurology as the future. Its development devoted considerable effort. He was also an important journalist, writer, politician and activist. All his life he fought for the creation of a better future for people and for all mankind. Robert Jungk has made a significant contribution to the development of world futurological thinking.

KEY WORDS: futurology, science, future, library, peace

Úvod

Významný rakúsky futuroológ a humanista Robert Jungk patril medzi zakladateľov futurologie ako vedy o budúcnosti. Jej rozvoju venoval nemalé úsilie. Bol tiež významným publicistom, spisovateľom, politikom a aktivistom. Celý svoj život bojoval za vytvorenie lepšej budúcnosti pre človeka i pre celé ľudstvo. V Salzburgu je po ňom pomenované námestie a jeho meno nesie aj futurologická knižnica v tomto meste.

Život a vzdelanie

Robert Jungk (1913-1994) bol rakúskym futuroológom a prognostikom, sociológom a filozofom, politikom a aktivistom, spisovateľom a publicistom. Narodil sa 11. mája 1913 v Berlíne

ako Robert Baum. Meno Jungk si zvolil podľa umeleckého pseudonymu svojho otca, známeho dramaturga, herca a režiséra Davida Bauma, ktorý používal pseudonym Max Jungk.

Robert Jungk od roku 1932 študoval filozofiu a psychológiu na univerzite v Berlíne. Po nástupe Hitlera k moci v roku 1933 bol krátko väznený a potom odišiel do Paríža, kde v rokoch 1933 až 1935 študoval psychológiu a sociológiu na univerzite Sorbonne. Tu získal titul doktora filozofie. V rokoch 1936 až 1938 žil v Prahe.

Následne v rokoch 1938 až 1945 študoval históriu v Zürichu. Po druhej svetovej vojne pôsobil ako publicista, spisovateľ, politik, aktivista a vedec. Jeho knihy boli preložené do mnohých jazykov sveta vrátane slovenčiny a češtiny. Zomrel 14. júla 1994 v Salzburgu.

Publicistika a knižné dielo

Robert Jungk sa preslávil publicistickými knihami *Die Zukunft hat schon begonnen* – Budúcnosť už začala (1952), *Heller als tausend Sonnen* – Jasnejšie ako tisíc slnc (1956), *Strahlen aus der Asche* – Paprsky z popola (1958) a *Die grosse Maschine* – Veľký stroj (1966), kde sa zaoberal vedeckými problémami, spojenými s budúcnosťou, stavom a perspektívami vedy a výskumu vo svete najmä v USA a problémami spojenými s jadrovou energiou a jej mierovým i vojenským využitím. Knihy *Jasnejšie ako tisíc slnc* a *Paprsky z popola* boli preložené do češtiny a prvá z nich aj do slovenčiny,

Od roku 1964 publikoval ako editor spolu s profesorom Hansom J. Mundtom 14 zväzkovú knižnú sériu o budúcnosti pod názvom *Modelle für eine neue Welt* – Modely pre nový svet, kde boli prezentované futurologické poznatky v rozsahu viac ako 4000 strán.

Robert Jungk bol tiež spoluautorom a spolueditorom prvej futurologickej encyklopédie sveta *Enzyklopedie der Zukunft. Eine Anstiftung zur praktischen Zukunftsgestaltung. Band 1.*, ktorá bola vydaná v roku 1973. V roku 1990 vydal spolu s ďalšími autormi katalóg modelov pre budúcnosť pod názvom *51 modelov pre budúcnosť* – Katalóg nádeje - *51 Modelle für die Zukunft - Katalog der Hoffnung*.

Medzi jeho ďalšie knihy patria *Der Atomstaat. Vom Fortschritt in die Unmenschlichkeit* (1977), ktorá bola publikovaná v češtine v roku 1993 pod názvom *Atómový štát*, ďalej knihy *Der Jahrtausendmensch* – Človek tisícročia (1973), *Zukunftswerkstätten* – Dielne budúcnosti (1980), *Menschenbeben* – Človekotrasenie (1983) a mnoho ďalších. V roku 1993 vydal knihu spomienok pod názvom *Trotzdem. Mein Leben für die Zukunft* – Napriek tomu. Môj život pre budúcnosť. Spolu publikoval Robert Jungk ako autor alebo editor zhruba 40 kníh a k desiatkam ďalších napísal predslov alebo v nich má svoju kapitolu.

Hlavnou témou kníh Roberta Jungka bola futuroológia a výskum budúcnosti. Futurológiou sa zaoberal v knihách *Die Zukunft hat schon begonnen. Amerikas Allmacht uhn Ohnmacht*¹ (1952), *Tomorrow is Already Here. Scenes from a Man-Made World*² (1954), *Heller als tausend Sonnen* (1956), *Strahlen aus der Asche* (1958), *Die grosse Maschine* (1966), *Modelle für eine neue Welt. Band I. Der Griff nach der Zukunft* (spolueditor)³ (1964), *Modelle für eine neue Welt. Band II. Wege ins neue Jahrtausend* (spolueditor)⁴ (1964), *Modelle für eine neue Welt. Band III. Deutschland ohne Konzeption ?* (spolueditor)⁵ (1964), *Mankind 2000*⁶ (spolueditor) (1969), *Der Jahrtausendmensch* (1973), *Enzyklopedie der Zukunft. Eine Anstiftung zur praktischen Zukunftsgestaltung. Band 1.*

¹ Jungk, Robert (1952): *Die Zukunft hat schon begonnen. Amerikas Allmacht und Ohnmacht*. Sherz und Govert, Stuttgart

² Jungk, Robert (1954): *Tomorrow is Already Here*. Translated by Marguerite Waldman with an Introduction by Herbert Agar. Simon and Schuster, Inc., New York, New York

³ Jungk, Robert, Mundt, Hans Josef (Hrsg.) (1964): *Modelle für eine neue Welt. Band I. Der Griff nach der Zukunft*. Kurt Desch Verlag, Munchen

⁴ Jungk, Robert, Mundt, Hans Josef (Hrsg.) (1964): *Modelle für eine neue Welt. Band II. Wege ins neue Jahrtausend*. Kurt Desch Verlag, Munchen

⁵ Jungk, Robert, Mundt, Hans Josef (Hrsg.) (1964): *Modelle für eine neue Welt. Band III. Deutschland ohne Konzeption ?*. Kurt Desch Verlag, Munchen

⁶ Jungk, Robert, Galtung, Johan (editors) (1969): *Mankind 2000*. Institute Fur Zukunftsfragen, Vienna, *Mankind 2000*, London, International Peace Research Institute, Oslo, Universitetsforlaget, Oslo, Allen and Unwin, London

(spolueditor)⁷(1973), *Der Atomstaat. Vom Fortschritt in die Unmenschlichkeit* (1977), *The Everyman Project. Resources for a Human Future* (1977), *The New Tyranny. How Nuclear Power Enslaves Us* (1979), *Zukunftswerkstätten*⁸ (1980), *Menschenleben* (1983), *Futures Workshops. How To Create Desirable Futures* (spoluautor) (1987), *Trotzdem. Mein Leben für die Zukunft* (1993).

Aktivity pre rozvoj futurologie

Robert Jungk venoval nemalé úsilie rozvoju futurologie ako vedy o budúcnosti. Bol blízkym spolupracovníkom zakladateľa futurologie Ossipa K. Flechtheima. Napísal viacero predslovov k jeho knihám o futurologii. Rozvoju futurologie sa venoval ako vedec i publicista a takisto ako organizátor futurologických konferencií a zakladateľ futurologických inštitúcií.

Jungk bol zakladateľom a v rokoch 1965 až 1968 prezidentom Ústavu pre otázky budúcnosti - Institut für Zukunftsfragen vo Viedni v Rakúsku. Pôsobil v Berlínskom centre pre výskum budúcnosti - Berlin Centre for Futures Research v Berlíne v Nemecku. Pôsobil tiež v USA a vo Švajčiarsku.

V roku 1967 spoluzaložil v Londýne skupinu Ľudstvo 2000 - Mankind 2000 a pod jej záštitou spoluorganizoval prvú svetovú konferenciu pre výskum budúcnosti - International Futures Research Inaugural Conference v Oslo spolu s Britom Jamesom Wellesley-Wesleyom a Nórom Johanom Galtungom.

Robert Jungk a Johan Galtung vydali ako editori príspevky z tejto konferencie v knihe s názvom Mankind 2000 v dvoch vydaniach v roku 1969 a v roku 1970. Od roku 1974 pôsobil Robert Jungk ako prezident skupiny Mankind 2000. Robert Jungk je dnes považovaný za jedného zo zakladateľov európskeho smeru humanistickej futurologie.

Vytvorenie konceptu dielne budúcnosti

Robert Jungk v roku 1965 v predslove k Flechtheimovej knihe *History and Futurology* uvádzal, že futurologické koncepcie ľudského osudu sú v protiklade s tradičnými lineárnymi teóriami pokroku⁹. Futurologické metódy v rámci spoločenských vied prirovnáva k teórii poľa vo fyzike. Jungk už v roku 1965 upozornil na to, že sieť a nie šípka bude symbolom veku, v ktorom bude hrať futurologia centrálnu úlohu¹⁰.

Robert Jungk je autorom konceptu Dielne budúcnosti - Zukunftswerkstätten, ktorý umožňuje modelovať možné budúcnosti. Tento koncept využíva silu kolektívnej kreativity a schopnosti ľudí vytvárať fantázie o budúcnosti. Ľudia sa tak môžu spolupodieľať na vytváraní vízií o svojej budúcnosti rovnako ako aj vízií o budúcich podobách komunity či spoločnosti.

Robert Jungk ako futuroológ navštívil v roku 1993 Prahu, kde sa zúčastnil medzinárodného futurologického kolokvia *Koncipování budoucnosti v Evropě'93*, ktoré usporiadala Občianska futurologická spoločnosť. Na tomto kolokviu predniesol jeden z hlavných príspevkov.

Občianska a politická angažovanosť

V roku 1986 získal Robert Jungk tzv. alternatívnu Nobelovú cenu - Right Livelihood Award a svoje celoživotné dielo a aktivity. V roku 1991 kandidoval na rakúskeho prezidenta za Stranu zelených. Angažoval sa tiež ako mierový a proekologický aktivista. Významnou charakteristikou jeho občianskej a politickej angažovanosti bolo presadzovanie myšlienok humanizmu a boj za lepšiu a humánnejšiu budúcnosť ľudskej civilizácie.

⁷ Jungk, Robert, Lutz, Rüdiger, Müllert, Norbert R., Ziegler, Bernhard (Hrsg.) (1978): *Enzyklopadie der Zukunft. Eine Anstiftung zur praktischen Zukunftsgestaltung. Band 1. IVA – Verlag Bernd Polke GmbH, Tübingen*

⁸ Jungk, Robert, Müllert, Norbert R. (1981): *Zukunftswerkstätten. Wege zur Wiederbelebung der Demokratie. Hoffman und Campe, Hamburg*

⁹ Jungk, Robert (1966): Foreword. In: Flechtheim, Ossip K. (1966): *History and Futurology. With Foreword by Robert Jungk. Verlag Anton Hein KG, Meisenheim an Glan*

¹⁰ Tamtiež

Futurologická knižnica v Salzburgu

Na počesť Roberta Jungka bola po ňom pomenovaná futurologická knižnica v Salzburgu – Robert Jungk Bibliothek für Zukunftsfragen, ktorú založil v roku 1985. Knižnica bola slávnostne otvorená v roku 1986. Základom tejto knižnice sa stalo 3500 zväzkov literatúry o budúcnosti z jeho súkromnej knižnice, ktoré tejto knižnici venoval.

Dnes má táto knižnica približne 18000 zväzkov literatúry vzťahujúcej sa k budúcnosti a asi 200 druhov časopisov, ktoré sa budúcnosťou zaoberajú. Súčasťou knižnice je aj čitateľská kaviareň. Knižnica sa nachádza na jednom zo salzburških historických námestí Robert Jungk Platz, ktoré bolo pomenované po Robertovi Jungkovi v roku 2001 pri príležitosti jeho 88. narodenín.

Futurologickú knižnicu Roberta Jungka spravuje Nadácia Roberta Jungka. Knižnica vydáva vlastný časopis Pro Zukunft a takisto výskumné štúdie a knihy, ktorých veľká časť je zameraná na budúcnosť. Knižnica bola v roku 2013 hlavným organizátorom osláv 100. výročia narodenia Roberta Jungka a pri tejto príležitosti vydala viacero kníh, venovaných jeho životu a práci. Mesto Salzburg je nepochybne spojené s menom veľikána svetovej hudby Wofganga Amadea Mozarta, ale takisto je spojené aj s menom veľkého humanistu a futurológa Roberta Jungka.

Záver

Robert Jungk významne prispel k položeniu základov futurologie ako vedy o budúcnosti a futurologia v jeho poňatí má významný humanistický rozmer.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- Firlei, Klaus, Spielmann, Walter (editors) (2013): Projekt Zukunft. 14 Beiträge zur Aktualität von Robert Jungk. Herausgegeben von Klaus Firlei und Walter Spielmann. Otto Müller Verlag, Salzburg, Wien, 2013, ISBN 978-370131207, 309 str.
- Jungk, Robert, Müllert, Norbert R. (1981): Zukunftswerkstätten. Wege zur Wiederbelebung der Demokratie. Hoffman und Campe, Hamburg
- Jungk, Robert, Lutz, Rüdiger, Müllert, Norbert R., Ziegler, Bernhard (Hrsg.) (1978): Enzyklopadie der Zukunft. Eine Anstiftung zur praktischen Zukunftsgestaltung. Band 1. IVA – Verlag Bernd Polke GmbH, Tübingen
- Jungk, Robert (1974): Vorwort. In: Flechtheim, Ossip K. (1974): Ausblick in die Gegenwart. Mit einem Vorwort von Prof. Dr. Robert Jungk. Paul List Verlag KG, Munchen, ISBN 3471665595, 169 str.
- Jungk, Robert (1969): Imagination and the future. In: International Social Science Journal. Futurology. UNESCO, Paris, Volume XXI, Number 4, 1969
- Jungk, Robert, Galtung, Johan (editors) (1969): Mankind 2000. Institute Fur Zukunftsfragen, Vienna, Mankind 2000, London, International Peace Research Institute, Oslo, Universitetsforlaget, Oslo, Allen and Unwin, London
- Jungk, Robert (1969): Preface. In: Jungk, Robert, Galtung, Johan (editors) (1969): Mankind 2000. Institute Fur Zukunftsfragen, Vienna, Mankind 2000, London, International Peace Research Institute, Oslo, Universitetsforlaget, Oslo, Allen and Unwin, London
- Jungk, Robert (1965): Foreword. December 15, In: Flechtheim, Ossip K. (1966): History and Futurology. With Foreword by Robert Jungk. Verlag Anton Hein KG, Meisenheim an Glan
- Jungk, Robert, Mundt, Hans Josef (Hrsg.) (1964): Modelle fur eine neue Welt. Band III. Deutschland ohne Konzeption ?. Kurt Desch Verlag, Munchen
- Jungk, Robert, Mundt, Hans Josef (Hrsg.) (1964): Modelle fur eine neue Welt. Band II. Wege ins neue Jahrtausend. Kurt Desch Verlag, Munchen
- Jungk, Robert, Mundt, Hans Josef (Hrsg.) (1964): Modelle fur eine neue Welt. Band I. Der Griff nach der Zukunft. Kurt Desch Verlag, Munchen
- Jungk, Robert (1954): Tomorrow is Already Here. Translated by Marguerite Waldman with an Introduction by Herbert Agar. Simon and Schuster, Inc., New York, New York

- Jungk, Robert (1952): Die Zukunft hat schon begonnen. Amerikas Allmacht und Ohnmacht. Sherz und Govert, Stuttgart
- Klinec, Ivan (2011): Úvod do futurologie a štúdií budúcnosti. Základy dlhodobého myslenia pre environmentálne vzdelávanie. Nepochikovaný rukopis
- Klinec, Ivan (2013): 100. výročie narodenia humanistu a futurológa Roberta Jungka. 9.1.2013, klinec.blog.sme.sk
- Klinec, Ivan (2014): Humanista Robert Jungk. Global magazín. Kritická príloha. 13. Október 2014
- Klinec, Ivan (2015): Robert Jungk – humanista a futuroológ. In: Futurum č. 2/2015 Informační zpravodaj Občanské futurologické společnosti. Občanská futurologická společnost, Praha, 2015, str. 2-6

ADRESA AUTORA

Ing. Ivan KLINEC

Ekonomický ústav SAV, Šancová 56, 81105 Bratislava, Slovenská republika

e-mail: ivan.klinec@gmail.com

RECENZIA TEXTOV V ZBORNÍKU

Recenzované dvomi recenzentmi, členmi vedeckej rady konferencie. Za textovú a jazykovú úpravu príspevku zodpovedajú autori.

REVIEW TEXT IN THE CONFERENCE PROCEEDINGS

Contributions published in proceedings were reviewed by two members of scientific committee of the conference. For text editing and linguistic contribution corresponding authors.